Xarici ölkə bəstəkarlarının əsərləri

Tar ilə fortepiano üçün işləyəni

Səbuhi Cəfərov

Klavir

Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyi
Azərbaycan Milli Konservatoriyası

XARİCİ ÖLKƏ BƏSTƏKARLARININ ƏSƏRLƏRİ

Klavir

(Ali və orta ixtisas məktəblərinin tar sinfi üçün dərs vəsaiti)

İşləyəni və köçürəni: Səbuhi Cəfərov

Azərbaycan Milli Konservatoriyasının Elmi Şurasının 24.05.2018-ci il tarixli iclasının 8 saylı protokoluna əsasən dərs vəsaiti olaraq nəşr hüququ (qrif) verilmişdir.

Bakı – 2018

Tərtib edən: **Səbuhi Aslan oğlu Cəfərov**
Azərbaycan Milli Konservatoriyasının dosenti

Rəyçilər: **Məmməd Ağa Əkbər oğlu Kərimov**
Azərbaycan Milli Konservatoriyasının professoru, əməkdar incəsənət xadimi

Əflaruz Qulam oğlu Məmmədov
Bülbül adına OİMM-nin xalq çalğı alətləri şöbəsinin müdiri, əməkdar müəllim

Elmi redaktor: **Malik Bayram oğlu Quliyev**
Azərbaycan Milli Konservatoriyasının professoru, əməkdar müəllim.

Korrektor: **Səbinə İbrahimqızı**

Xarici ölkə bəstəkarlarının əsərləri
(Ali və orta ixtisas məktəblərinin tar sinfi üçün dərs vəsaiti).
Bakı, "Ziya" NPM. 2018, 104 səhifə

Əsası Ü.Hacıbəyov tərəfindən qoyulan Azərbaycan və xarici ölkə bəstəkarlarının əsərlərinin milli alətlərimiz üçün işlənilməsi bu gün də öz aktuallığını saxlamaqdadır. İfaçılar, müəllimlər bu ənənəni layiqincə davam etdirərək, bəstəkarların musiqisinə və eyni zamanda milli alətlərin səslənməsinə xələl gətirmədən bir-birindən maraqlı əsərlər işləyərək ərsəyə gətirirlər. Təqdim etdiyimiz bu dərs vəsaitində öz əksini tapmış əsərlərin ilk dəfə nəşr olunmasına baxmayaraq, onların tədris proqramlarına daxil edilərək imtahanlarda və açıq konsert salonlarında ifa olunması izləyicilər tərəfindən diqqət və maraqla qarşılanmışdır. Yeri gəlmişkən, bu əsərlərin ilk ifası, əyani vəsait olaraq videoyazı şəklində, Azərbaycan Milli Konservatoriyası xalq çalğı alətləri kafedrasının konsertmeysteri Naibə Süleymanovanın müşayiətilə, tələbələrim Hacıyev Toğrul, Əliyev Əli və İbrahim Babayevin təqdimatında http://ceferovsebuhi.tk saytının ***videolar*** *bölümündə yerləşdirilmişdir.*

$$C\frac{3701000000}{\text{N}-098-2018}$$

Unudulmaz müəllimim
Aftandil Cəfərovun
əziz xatirəsinə

Sergey Vasilyeviç Raxmaninov
(1873-1943)

Sergey Vasilyeviç Raxmaninov 1873-cü ildə Novqorod şəhərindən bir qədər aralıda yerləşən Semyonova adlanan ərazidə anadan olmuşdur. O, bəstəkar, pianoçu, dirijordur. 1882-ci ilin payızında Sankt-Peterburq Konservatoriyasının azyaşlılar üçün olan şöbəsinə V.V.Demyanskinin sinfinə daxil olmasında anasının böyük rolu olmuşdur. O, Moskva Konservatoriyasını həm pianoçu, həm də bəstəkarlıq ixtisası üzrə qızıl medalla bitirmişdir. Konservatoriyada oxuduğu illər ərzində özünün ilk fortepiano konsertini, bir neçə romans və pyeslərini bəstələmişdir. Diplom işi olaraq A.S.Puşkinin "Qaraçılar" əsərinə "Aleko" operasını yazır. P.İ.Çaykovski operanı çox bəyənir və onun göstərişi ilə "Böyük teatr"da tamaşaya qoyulur. Rusiyada 1917-ci il inqilabından çox sonra, Raxmaninov İsveçdən gözlənilməz dəvət alır. O, Stokholmda konsert vermək məqsədilə İsveçə gedir. Avropada şöhrət qazanan S.Raxmaninov 1918-ci ilin noyabrında ailəsi ilə birlikdə Norveçdən Nyu-Yorka köçür. ABŞ-da möhtəşəm bir konsert fəaliyyətinə başlayan Raxmaninov tez bir zamanda pianoçu kimi çox məşhurlaşır. Xaricdə (1918-1943) yaşadığı müddətdə 6 əsər yazır ki, bunlar da rus və dünya musiqisinin ən gözəl nümunələri hesab edilir. Raxmaninov 70 illik yubileyinə üç gün qalmış 1943-cü il martın 28-də Koliforniya ştatının Beverli-Hills şəhərində dünyasını dəyişmiş və Kensiko qəbirstanlığında dəfn edilmişdir.

"Aleko" operasından **"Qaraçıların rəqsi"**

Bu əsər 2/4 ölçüdə Vivaçe tempindədir. Əsər orijinalda d-moll tonallığında verilməsinə baxmayaraq, tar alətinə uyğun olduğuna görə b.2 aşağı köçürülmüşdür. Fortepianonun 8 xanəlik girişinin ardınca [1] rəqəmindən solistin partiyası başlayır. Onaltılıq notlarla tarın qolu boyunca iki oktava yuxarı hərəkət edən passaj əsərin xarakterinə uyğun olaraq dəyişkən ştrixlərlə verilmişdir. Bu passajın verilən ştrixlər və applikatura ilə ifa edilməsi daha əlverişli olar. [1] rəqəminin beşinci xanəsindən ağırlaşdırma edilir. [1] rəqəminin doqquzuncu xanəsində artıq A tempo gəlir. [1] rəqəminin on üçüncü xanəsindəki solistin partiyasındakı onaltılıq notların da verilən ştrixlərlə ifa olunması məqsədəuyğun olar. [1] rəqəminin iyirmi üçüncü xanəsində yenidən temp ağırlaşdırılır, burada verilən üçsəsli akkordların göstərilən applikatura ilə ifa olunması daha məqsədəuyğun sayıla bilər. [2] rəqəmində yenidən A tempo gəlir. [2] rəqəminin beşinci xanəsindən artıq meno mosso (nisbətən ağır) verilir. Burada da təklif olunan ştrixlərin və applikaturanın qəbul edilməsi əlverişli olar. Məhz burada verilən f (forte) on üçüncü xanədə mf (metso forte), [3] rəqəmində isə p (piano) şəklində verilir. [3] rəqəmindən accel.(accelerando), cresc.(crescendo) altı xanədən sonra ff (fortessimo) Vivace-yə gətirib çıxarır. [4] rəqəmindən başlanan müşayiət xarakterli melodiya (17 xanə) kök simdə ifa olunarsa ifaçı, fərqli səslənməni əldə edə bilər. [4] rəqəminin on səkkiz, on doqquzuncu xanələrində ağ simdə verilən çərəklərin ifaçının imkanından asılı olaraq oktava yuxarı (tarın diapozonundan kənar olaraq III oktavanın do səsi), oktava aşağı glissando-lardan (sürüşdürmələrdən) istifadə olunarsa orijinal səslənmə əldə edilə bilər. [5] rəqəmində dalğavari aşağı hərəkətin, təklif olunan ştrix və applikatura ilə ifa edilməsi əlverişli

olar. 6 rəqəmində edilən ağırlaşmanın, 7 xanə boyunca bütünlükdə kök simdə tremola ilə, eyni zamanda 6 rəqəminin sonuncu xanəsindən və 7 rəqəminin ilk səkkiz xanəsində meno mosso-nun ***__Həmidvari üsulla__*** (Qeydə bax) ifa olunması orijinaldan fərqli olaraq daha da maraqlı, həm də fərqli səslənməyə gətirib çıxarar. Bu zaman solistə mane olmamaq üçün, müşayiətçinin verilən, sol əldən sağ ələ ötürülən arpecio-vari akkordları çox sakit və həssaslıqla ifa etməsi vacib amillərdəndir. 6 rəqəminin yeddinci xanəsində, 7 rəqəminin səkkizinci xanəsinin II yarısından artıq sürət bir qədər irəli aparılır. Burada verilən ikisəslilərin simi qoşalayaraq (yəni ki, ağ simdə barmağı bir simin üstünə qoyaraq ikinci simi açıq saxlamaq) ifa olunması məqsədəuyğun olar. 7 rəqəminin on altıncı xanəsindəki aşağı istiqamətə doğru olan passaj təklif olunan üst mizrablarla ifa olunarsa, əsərin xarakterinə uyğun səslənməyə nail olmaq olar. 9 rəqəminin doqquzuncu xanəsindən iyirmi dördüncü xanəsinə qədər forşlaqların verilən ştrixlərlə ifa olunması məqsədəuyğun sayila bilər. 14 və 15 rəqəminin arasında olan ikisəsli və tək səsli notların təklif olunan applikatura ilə ifa edilməsi əlverişli olar. Bunu eyni zamanda 16 rəqəmindəki ikisəslilərə də şamil edə bilərik. Burada ikisəslilər arasında məsafənin uzaq olduğunu nəzərə alaraq ifaçıya üçüncü barmağın əvəzinə dördüncü barmaqdan istifadə etmək tövsiyyə olunur. 16 rəqəminin səkkizinci xanəsindən tarın qolu boyunca yuxarı istiqamətə doğru hərəkət edən (iki oktava yarım) passaj, p-dan f- yə doğru artırılır. Əsər ff-ilə üçsəsli akkordla tremola edilərək sona çatır.

Pietro Morlacchi
(1828-1868)

1828–ci ildə İtaliyanın Milan şəhərində anadan olmuşdur. 1843-1850-ci illərdə C.Verdi adına Milan Konservatoriyasında təhsil alıb. "İsveçrəli çoban" fantaziya-variasiyalarını da bu dövrdə bəstələmişdir. Ümumiyyətlə onun yaradıcılığında fleyta üçün bəstələdiyi əsərlər üstünlük təşkil edir. Onlardan: "Kiki", "Rossini mövzusunda fantaziya" (Fleyta, faqot və fortepiano üçün), "Konsert duetləri" -ni göstərmək olar.

"İl Pastore Svizzero"

Əsər 3/8 ölçüdə Alleqretto tempində 7 xanəlik girişlə başlayır. Əsərin tonallığı tar alətinin diapazonu və ifası baxımından əlverişli olduğu üçün orijinalda olduğu kimi saxlanılıb. Əsər bir neçə variasiyalardan ibarətdir (Qeydə bax: **Variasiya**). 1 rəqəmindən başlanan solistin partiyasının sərbəst şəkildə göstərilən applikatura və ştrixlər ilə ifa olunması tövsiyyə olunur. 1 rəqəminin üçüncü xanəsində yuxarıdan aşağıya doğru texniki passajın dəqiq və səlist ifa olunması üçün təklif olunan applikatura daha əlverişli sayılır. 2 rəqəmindən Andantino tempində verilən səkkizlik notların tremola ilə arasıkəsilmədən ifası səslənmə baxımından daha münasib olar. Lakin 2 rəqəminin beşinci və altıncı xanəsinin əvvəlində gələn iki səkkizliyin tremola, sonuncusu isə stakkato (üst mizrabla) ifa olunmalıdır. Diqqət yetirsək, 2 rəqəmindəki mövzunun 4 rəqəmində oktava yuxarı təkrar olunmasına baxmayaraq, 2 rəqəminin iyirmi birinci xanəsi ilə 4 rəqəminin iyirmi birinci

xanəsi tam fərqli verilib. Belə ki, səkkizlik + 2 onaltılıq + 2 forşlaq + 2 onaltılıq, qeyd etdiyimiz kimi oktava yuxarı verildiyindən tam fərqli : nöqtəli səkkizlik+onaltılıq+(triol) onaltılıq+2 forşlaq+2 onaltılıq şəklində verilib. Bunların dəqiq ifası üçün ifaçı və konsertmeystrin diqqətli olması vacibdir. 5 rəqəminin onuncu və on dördüncü xanələrində alətin qolu boyunca yuxarı istiqamətə doğru hərəkət təklif olunan applikatura və ştrixlə ifa olunması məqsədəuyğun olar. 6 rəqəminin onuncu xanəsindən 7 rəqəminə qədər ***Həmidvari*** üsul təklif olunur ki, bu da fərqli səslənmənin alınmasına gətirib çıxarır. (Əlbəttəki ifaçının imkanından asılı olaraq).

7 rəqəmində verilən ikisəslilərin, dördüncü, on ikinci xanələrin, 8 rəqəmində aşağı və yuxarı istiqamətə doğru qammavari hərəkətlərin göstərilən applikatura və ştrixlərlə ifa olunması münasib sayıla bilər. 8 rəqəminin üçüncü xanəsindəki oktava siçrayışlarına, simdən-simə üst və alt mizrablarla keçilməsi ifaçıdan daha da diqqətli olmasını tələb edir. 8 rəqəmində olan triolların üst+alt+üst (santur) mizrablarla ifa olunması məqsədəuyğun olar. 8 rəqəmində və 10 rəqəmində aşağı istiqamətə doğru hərəkət edən melodiyanın xramatik ifası zamanı applikaturanın növbələşməsinə xüsusi diqqət yetirmək lazımdır ki, səslər bir-birini üstələyərək kölgədə qoymasın. Xüsusən də alt mizrablar aydın eşidilsin. 9 rəqəmindən 10 rəqəminə qədər verilən forşlaqların aksentlə ifa olunması vacib amillərdəndir. Belə ki, cüt forşlaqların üst+alt; tək forşlaqların isə üst mizrabla ifası səslənmə baxımından münasib olar. 10 rəqəmindən başlanan qammavari və arpecioya oxşar aşağı və yuxarı istiqamətə doğru hərəkətlərdə göstərilən applikatura və ştrixlər münasib sayıla bilər. Əsər mf-dən ff-yə doğru səsi artırılaraq sona çatır.

Manuel de Falya
(1876-1913)

Manuel de Falya 1876-cı ildə İspaniyanın Kadiz şəhərində anadan olmuşdur. O, bəstəkar və musiqi tənqidçisi idi.1896-cı ildə Madrid Konservatoriyasına daxil olur və İspan musiqisinin görkəmli nümayəndələrindən biri olan Felipe Pedreldən dərs alır. Məhz, bundan sonra Manuel de Falya folklor musiqisinə, xüsusən də flamenkoya böyük bir maraq göstərməyə başlamışdır.1907-1914-cü illərdə Paris şəhərində məskunlaşan Falya Debüssi, Ravel, Pol Dyuk, Albenis və Pikasso ilə tanış olur. Bu da onu impressionizm cərəyanının təsiri altına salır. 1919-cu ildə yenidən Madridə qayıdır. 1939-cu ildə Respublikanın məğlubiyyətindən sonra Argentinaya köçür və ömrünün sonuna qədər burada yaşayır. Manuel де Falya orkestr, kamera orkestri və musiqi alətləri üçün əsərlər, mahnılar və romanslar bəstələmişdir. Operaları: “La Vida breve” / “Qısa ömür” ("Короткая жизнь"- 1905) “El Retablo de Maese Pedro“ / ”Балаганчик мастера Педро“(1923 M. de Servantesin "Don Kixot" başlığına görə). Baletləri: “El Corregidory la molinera" (səslə,1917, 2-ci ed., "Üçbucaq" adı altında) “El Amor brujo” / ”Sehrbazın sevgisi“ (mahnı ilə balet - 1915) “El Sombrero de tres picos” / ”Üç künclü şapka” (1919).

"Qısa ömür"- 1905. ("La vida breve")

operası Karlos Fernandes-Şoy tərəfindən yazılmış orijinal İspan librettosuna bəstələnmişdir. 2 hissə və 4 səhnədən ibarətdir, yerli Andaluz dialektindən istifadə olunmuşdur. 1904-cü il avqust-1905 mart tarixləri arasında yazılmasına baxmayaraq 1913-cü ilə qədər səhnədə öz yerini ala bilməmişdir. İlk dəfə səhnədə 1 aprel 1913-cü ildə Niçce şəhərindəki Kazino Muzeyində göstərilmişdir. Manuel де Falyanın Klod Debüssi ilə yaxından tanış olması, operanın yenidən orkestrləşdirilərək daha zəngin formada səslənməsi ilə nəticələnir və 1913-cü ildə Parijdə Опера-Комикenin səhnəsində opera yeni redaksiyada oynanılır.

"İspan rəqsi"

Əsərin tonallığı orijinalda a moll-dur, lakin tar alətinə əlverişli olduğuna görə ğ-moll tonallığına köçürülüb. Əsər 3⁄8 ölçüdə olmaqla, p (sakit) ilə başlayır. İlk üçsəsli akkordun göstərilən applikatura və verilən ştrixlərlə ifa olunması məqsədəuyğun olar. On üçüncü, on birinci, on ikinci xanələrdəki səkkizlik + triol + səkkizlik notların göstərilən ştrixlərlə ifası daha əlverişli olar. 3 rəqəminin birinci və ikinci xanələrinin aksentlə ifası tələb olunur. 3 rəqəminin üçüncü xanəsində verilən forşlaqın üst mizrabla ifa olunması daha məqsədəuyğun olar. 4 rəqəmindən sonra gələn otuzikilik notlar texniki baxımdan ifaçıdan xüsusi məharət və hazırlıq tələb edir. Bu baxımdan göstərilən applikatura məqsədəuyğun hesab edilə bilər. Burada ifaçının üst-alt mizrabların növbələşməsinə və eyni zamanda pozisiyaların növbələşməsinə xüsusi diqqət yetirməsi vacib amillərdəndir. Eyni zamanda həm ifaçıdan, həm də müşayiətçidən hər iki xanədən bir verilən sfzarzando-lara da riayət olunması tələb olunur. 6 rəqəminin üçüncü və dördüncü xanələrindəki passajın II pozisiyada üst-alt mizrablarla göstərilən applikatura ilə, dördüncü xanədəki passajın sonunda verilən triolun santur mizrablarla (üst+alt+üst) ifa olunması məqsədəuyğun olar. 9 rəqəminin üçüncü, beşinci, altıncı, yeddinci və səkkizinci xanələrindəki forşlaqları üst mizrabla, səslərin dəqiq eşidilməsi şərtilə mizrabı simdən-simə sürüşdürməklə ifası daha əlverişli olar. 10 rəqəmində Pezante ma con fuoco tempi gəlir. 13 rəqəmində isə dolce-ni (geniş) verilən aksentlərə əməl etməklə ifa olunması əsərin daha möhtəşəm səslənməsinə zəmin yaratmış olar. 18 rəqəmində başlanan otuzikilik notlar və beşinci, altıncı xanələrdə, eləcə də 19 rəqəminin onuncu xanəsində verilən passajın göstərilən applikatura və 20 rəqəmindən artıq Piu vivo tempində sürətin iti olmasını nəzərə alsaq burada verilən onaltılıqların üst alt mizrablarla ifa olunması daha əlverişli olar. Burada ifaçının hər iki xanədən bir kreşşendo-ların verilməsinə diqqət yetirməsi vacib amillərdəndir. Əsərin sonuncu xanəsindəki onaltılıq notların isə üst mizrablarla ifası, əsərin xarakterinə uyğun olaraq tamamlanmasına zəmin yaradar. Ümumiyyətlə əsərin ifası zamanı tez-tez dəyişən dinamik işarələrə əməl olunarsa, ancaq bu zaman ifaçı əsəri dinləyiciyə daha səlist və rəvan şəkildə çatdırmağa nail ola bilər.

Vladimir Valentinoviç Dmitriyev

(1923-1979)

Penza şəhərində anadan olmuşdur. Rus bəstəkarıdır. Müxtəlif Ümumrusiya və Ümumittifaq müsabiqələrinin laureatı olmuşdur.1939-cu ildə V.Dmitriyev Tambov musiqi kollecinin fortepiano bölməsinə daxil olur. O, Tambov Hərbi-piyada məktəbində kursantlardan ibarət mahnı və rəqs ansamblını yaradaraq, 1941-1947 – ci illər arasında ona rəhbərlik edir. Bu müddətdə özünün ilk mahnı və pyeslərini yazır. Müharibə illərində yaratdığı ansambl ilə birlikdə hərbi hospitallarda və döyüş məntəqələrində konsert proqramı ilə çıxış edir. Müharibədən sonra Sankt-Peterburq (o zaman Leninqrad adlanırdı) şəhərinə gəlir və yaradıcılığına burada davam edir. O, 5 musiqili komediyanın, orkestr üçün 3, akkordeon üçün 9 pyesin və 150-yə qədər mahnının müəllifidir. O, musiqilərində rus folkloru ilə estradanın ritm və harmoniyasının vəhdətini yarada bilmişdi. Vladimir Dmitriyev 1979-cu ildə Sank – Peterburq şəhərində vəfat etmişdir

"Gənclik rəqsi"

Akkordeon üçün yazılmış bu əsər, orijinalda a-moll tonallığındadır, lakin tar aləti üçün əlverişli olduğuna görə k.3 yuxarı, c-moll tonallığına köçürülmüşdür. 3/4 Alleqro tempində verilən əsər üçsəsli akkordlarla başlayır. Bu akkordların və [1] rəqəminə qədər olan 8 xanənin üst mizrablarla ifa olunması girişin daha da əzəmətli səslənməsinə şərait yaradır. Burada pozisiyaların növbələşməsinə görə göstərilən applikaturaları məqsədəuyğun saymaq olar. [1] rəqəminin beşinci, altıncı, yeddinci xanələrinin ikinci səkkizlikləri alt mizrabla və eyni zamanda applikatura baxımından altıncı pozisiyadan istifadə olunması məqsədəuyğun olar. [1] rəqəminin onuncu xanəsinin sonuncu iki səkkizlik notu sarı simdə üçüncü pozisiyada, on birinci xanəsi isə ikinci pozisiyada (2)- (1)-(2)- (1)-2-1-2-1 applikaturası ilə ifa olunarsa, səslərin hər birinin aydın eşidilməsinə nail olmaq olar. [2] rəqəminin birinci xanəsindəki yuxarı istiqamətə doğru olan qammavari hərəkətin ikinci pozisiyadan başlanması, [2] rəqəmindəki I volta-nın dördüncü-səkkizinci xanələrinin göstərilən ştrix və applikatura ilə ifa olunması daha əlverişli olar. [3] rəqəminin birinci xanəsinin ifasının beşinci pozisiyadan başlaması da ifa baxımından məqsədəuyğun olar. Bu zaman ağ simdən aşağıya doğru qammavari hərəkətin (ağ sim→ sarı sim→ kök sim) daha münasib ifasını əldə etmək olar. [3] rəqəminin on üçüncü, on dördüncü xanələrində verilən üçsəsli və ikisəsli akkordların göstərilən applikaturalar ilə ifa olunması məqsədəuyğun sayılar. [4] rəqəminin on üçüncü xanəsindəki sol notu da üçüncü pozisiyada götürülərsə ondan sonra gələn notların ifasına əlverişli şərait yaranmış olar. [6] rəqəmindəki ikisəslilərin də göstərilən applikatura ilə, Coda-nın isə birinci xanəsində arpecio xarakterli yuxarı istiqamətə doğru hərəkətin ifasına üçüncü pozisiyadan başlanması da münasıb olar.

Pablo de Sarasate
(1844-1908)

Pablo de Sarasate 1844-cü ildə İspaniyanın Pamplona şəhərində anadan olmuşdur. O, "Romantik" dövrün tanınmış skripkaçı-bəstəkarlarından biri idi.1854-1859-cu illərdə Paris Konservatoriyasında təhsil alaraq, oranı skripka və harmoniya fənləri üzrə fərqlənmə diplomu ilə bitirir. 17 yaşında Paris Konservatoriyasında keçirilən müsabiqədə ən yüksək mükafata layiq görülür.1860-cı illərdə bir skripka ifaçısı kimi artıq dünya şöhrəti qazanmışdı. Bu dövrdə ilk əsəri olan "Karmen " operasının mövzuları əsasında "Fantaziya"nı yazır və konsertlərdə ifa edir. Ümumiyyətlə, Sarasate skripka üçün 54 əsər yazmışdır. Bunların ən məhşurları "İspan rəqsi", "Andaluz serenadası", "İntroduksiya və tarantella" və operalara yazdığı fantaziyalardır. Bu əsərlərdə Sarasatenin kompozisiya və performans tərzinin milli xüsusiyyətləri aydın şəkildə özünü biruzə verir. Demək olar ki, yazdığı əsərlər, eyni zamanda, "Faust" və "Karmen" adlı iki böyük konsert fantaziyaları (S.Gounod və J. Bizenin eyni adlı opera mövzularından) hələ də skripkaçıların repertuarında öz aktuallığını saxlamaqdadır. P.Sarasate ifaları qrammafon valına yazılmış ilk skripka ifaçısıdır ("İntroduksiya və tarantella").O,1908-ci ildə Fransanın Biarriç şəhərində vəfat etmişdir.

"İntroduksiya və tarantella"

Əsər 1899-cu ildə skripka və fortepiano üçün bəstələnmişdir. "İntroduksiya və tarantella" C-dur tonallığında, Moderato tempində 2 xanəlik girişlə başlayır. Üçüncü xanədən başlayan solistin partiyasında olan səkkizlik notları arası kəsilmədən tremola (liqa) ifa etmək lazımdır. Üçüncü xanədən on səkkizinci xanəyə qədər olan musiqi cümləsi, artıq [1] rəqəmində bir oktava yuxarı təkrar olunur. [2] rəqəminin beşinci, altıncı, yeddinci xanələrində simdən-simə üst, alt mizrablar təklif olunur ki, bu da ifaçıdan mizrabların aydın eşidilməsi üçün diqqətli olmasını tələb edir. Səkkizinci xanədə isə triollar üst + alt + üst (santur) mizrablar təklif olunur. Doqquzuncu, onuncu xanələrdə rit. olunaraq üçsəsli akkordlar verilir. Burada təklif olunan ştrix və applikaturadan istifadə olunması məqsədəuyğun sayılır. [3] rəqəmindən artıq Alleqro vivace tempində **Tarantella** hissəsi başlayır. Burada təklif olunan ştrixlər əsərin xarakterinə uyğun seçilmişdir. [3] rəqəminin on üçüncü, on dördüncü, on beş, on altıncı xanələrində ağ sim və kök sim növbələşmələri verilir. Məhz burada və [6] rəqəmi ilə [7] rəqəminin arasında olan hissənin göstərilən applikatura və ştrixlərlə ifa olunması məqsədəuyğun olar. [11] rəqəmində verilən forşlaqın arpecio kimi ifa olunması daha uyğun olar. [12] rəqəmində Piu Presto gəlir. Burada yuxarı istiqamətə doğru sıçrayışlı səslərin ifası daha çox diqqətli olmağı tələb edir. [13] rəqəmində demək olar ki, əsas mövzunun təkrarlanması gəlir. Və burada təklif olunan ştrix və applikaturadan istifadə olunması məqsədəuyğun sayılır. [16] rəqəmindən başlayaraq yuxarı istiqamətə doğru hərəkət edərkən yeddinci, səkkizinci, doqquzuncu, onuncu və on

birinci xanələrdəki glissando-lar ikinci barmaqla (yalnız ikinci barmağı sürüşdürməklə) ifa olunarsa, bu zaman orijinal səslənməni əldə etmək olar. Əsər glissando edilərək dördsəsli akkordun üst mizrabla arpecio olunaraq tamamlanır.

Pablo de Sarasate "Zapateado"

Zapateado, "zapato" sözündən götürülmüşdür. İspan dilindən tərcümədə ayaqqabı deməkdir. Zapateado, İspan xalq rəqslərindən biri olmaqla, flamenkonun ayrılmaz tərkib hissəsidir. Dizlər əyilmiş vəziyyətdə, ayaqqabının dabanlarını və bütün ayağı yerə vurmaqla ifa edilir. Klassik musiqidə zapateado Pablo de Sarasate, Enrique Granados, Joaquin Turin kimi bəstəkarlar tərəfindən yazılmışdır. Pablo de Sarasatenin "Zapateado" əsəri orijinalda A-dur tonallığında yazılıb. Lakin biz tar alətinin diapozonunu və imkanlarını nəzərə alaraq tonallığı k.3 yuxarı qaldıraraq C-dur tonallığına köçürmüşük. İlk 13 xanə fortepiano partiyası ilə başlayır. Girişin sonuncu xanəsində rit.(ağırlaşdırma) edilir və [1] rəqəminin birinci xanəsində sərbəst şəkildə tarın şah pərdəsindən (II oktavanın sol notu) səkkizlik notlarla III oktavanın sol notuna glissando (sürüşdürmə) edilməklə başlayır. Bu zaman ancaq ikinci barmaqdan istifadə etmək tövsiyyə olunur ki, bu da glissando-nun səlist ifasına zəmin yaratmış olar. Buradakı iki xanənin üst mizrablarla ifa olunması məqsədəuyğun olar. [1] rəqəminin üçüncü və dördüncü xanələri ifaçının imkanlarına uyğun olaraq III oktavada təklif olunur. [1] rəqəminin yeddinci xanəsində verilən A tempo-nun üst, alt, üst (bu ştrix santur mizrab adlanır) ştrixlərlə ifa olunması əsərin xarakterinə uyğun səslənmənin alınmasına şərait yaradar. A tempo-nun birinci xanəsindəki, mordent-in sol əldə mizrabsız cırmaqla ifası, [1] rəqəminin on yeddinci xanəsində üst, üst, alt, üst ştrixlərindən istifadə olunması ilə, [2] rəqəminin beşinci və altıncı xanəsində yuxarı istiqamətə doğru hərəkət edən səkkizlik notlar üst mizrablarla ifa edilərsə, əsərin xarakterinə uyğun səslənməsini əldə etmək olar. [2] rəqəminin iyirmi birinci xanəsində II oktavanın sol notunun ifası, tar alətinə məxsus olan zəng simlərlə təklif olunur. Bu da tar alətinin özəlliklərindən olmaqla bərabər, səslənməyə xüsusi rəng qatır. [4] rəqəminin birinci ilə on üçüncü xanəsində olan dörd otuzikilik və səkkizliklərin əvvəlinci nota bir mizrab vurmaqla o biri notları ****cırmaqlı mizrab** (yazılışı-**c.m**) üsulu ilə ifa etməklə ifaçı orijinal səslənməni əldə etməyə nail ola bilər. Bu zaman, sol əlin üçüncü barmağı əsas səsi tərənnüm edən pərdəyə, yəni, ikinci oktavanın sol pərdəsinə qoyulur. Və ardıcıllıqla aşağı istiqamətə doğru gələn fa, mi, re, do səsləri cırmaqlama yolu ilə mizrabsız səsləndirilir. (Qeydə bax.) [5] rəqəminin on üçüncü və on dördüncü xanələrində solistin partiyasında verilən kvartolların eyni vaxtda fortepiano partiyasında 6/8 ölçüdə olan müşayiətlə verilməsi ifaçıdan diqqətli olmağı tələb edir. Həmin fraza [5] rəqəminin on yeddinci xanəsindən oktava aşağı təkrar olunur, bu zaman [7] rəqəminin üçüncü, dördüncü,

on üçüncü, on dördüncü, iyirmi beşinci, iyirmi altıncı xanələrinin təklif olunan applikatura və ştrixlərlə ifa olunması daha münasib olar. 5 rəqəminin ilk səkkiz xanəsi, eləcə də on yeddinci, on səkkizinci, on doqquzuncu, iyirminci xanələri göstərilən applikatura ilə kök simdə ifa olunması isə fərqli bir səslənmənin alınmasına zəmin yaradar. 8 rəqəminin altıncı xanəsindən demək olar ki, əvvəlki mövzuların təkrarı gəlir. Əsər ff (fortessimo) ilə sona çatır.

Andrey Borisoviç Bızov
(1953)

1953-cü ildə Rusiyanın Sverdlovsk vilayətinin Aramil şəhərində anadan olmuşdur. M.P.Musorqski adına Ural Dövlət Konservatoriyasını iki ixtisas üzrə: akkordeon (prof. A.Y.Trofimovun sinfi,1976),kompozisiya (prof. L.I.Qureviçin sinfi,1980)bitirmişdir.1978-ci ildə tələbə-bəstəkarların Ümumittifaq Müsabiqəsində (Moskva şəhəri) diploma layiq görülmüşdür. Tələbəlik illərində kvartet, skripka üçün sonata, xalq çalğı alətləri üçün bir sıra əsərlər yazmışdır.1981-ci ildən bəri A.B.Bızov Ural Konservatoriyasında xalq çalğı alətləri kafedrasında,"Alətşünaslıq" ,"Partituranın oxunuşu", "Ansambl" fənnlərindən dərs deməklə yanaşı "Alətşünaslıq" fənni üzrə mühazirələr də oxuyur. Bızov müxtəlif janrlara müraciət edən bəstəkardır. Onun əsərləri içərisində teatr musiqisi ("Чугунная цепочка"), baletlər («Стойкий оловянный солдатик», «Тимур и его команда»), simfonik orkestr üçün əsərlər, xor ifaları, mahnılar, fortepiano və fleyta üçün pyeslər var. Lakin yaradıcılığında mühüm yeri xalq çalğı alətləri üçün bəstələdiyi kompozisiyalar tutur.

"Şa-ştil"

Əsər 1994-cü ildə yəhudi mövzuları əsasında dombra və xalq çalğı alətləri orkestri üçün yazılıb. (Təqdim etdiyimiz əsər dombra və fortepiano üçün yazılmış klavir əsasında işlənmişdir.)

"Şa-ştil" əsərininin tonallığı orijinalda olduğu kimi saxlanılıb. Əsər on iki xanə fortepianonun girişi Moderato ad libitum (orta sürətdə, istədiyiniz kimi) olaraq verilir. 1 rəqəminə solist öz ifasına Andante (ağır) ilə iki səsli akkordlarla p (sakit) başlayır. Burada üçsəsli akkordların təklif olunan ştrix və applikatura ilə ifası məqsədəuyğun olar. 1 rəqəminin dördüncü xanəsində, < > xanədaxili səs əvvəlcə artırılır, sonra isə azaldılır. 1 rəqəminin doqquzuncu, onuncu xanələrinin sonundakı onaltılıq notların aksentlə (xüsusi vurğu) ilə ifa olunması tələb olunur. 2 rəqəminin birinci xanəsindəki səkkizlik notların alt mizrabla ifa olunması məqsədəuyğun olar. Bu ştrix 2 rəqəminin beşinci, altıncı xanələrinə də şamil olunur. 3 rəqəminə diqqət yetirsək, əvvəldə (yəni 1 rəqəmində) p (piano) şəklində səslənən melodiyanın tam əksi olaraq f (forte) şəklində ikisəslilərlə verilməsinin şahidi oluruq. 3 rəqəminin birinci, ikinci, beşinci, altıncı xanələrində verilən

forşlaqın üst mizrabla, kök simdə birinci pozisiyada açıq sarı simdə ifa olunması məqsədəuyğun olar. 3 rəqəmindən səkkizinci xanədə verilən ikisəslilərin təklif olunan applikatura ilə ifa olunarsa səslərin təmiz aydın eşidilməsinə nail olmaq olar. 3 rəqəminin onuncu xanəsi p şəklində verilməsinə baxmayaraq on birinci xanənin ikinci və üçüncü səkkizliklərinin aksentlə ifa olunması tələb olunur. 4 rəqəminin üçüncü xanəsində verilən forşlaqın əsərin xarakterinə uyğun olaraq cırmaq kimi ifa olunması məqsədəuyğun olar. 4 rəqəminin on beşinci xanəsində otuzikilik notlarla tarın qolu boyunca yuxarı istiqamətə doğru hərəkət edən passajın alt, lakin, on altıncı xanəsindəki onaltılıq notların üst mizrablarla ifa olunması daha münasib olar. 5 rəqəmindən Alleqro tempi gəlir və buradan başlayaraq əsərin tempi nisbətən irəliyə doğru aparılır. 5 rəqəminin doqquzuncu xanəsindəki birinci səkkizliyin zəng simlə verilməsi tar alətinə məxsus olan özəlliklərdəndir. Və bu da həm səslənmə baxımından, həm də alətin özünəməxsus xüsusiyyətlərindən istifadə baxımından maraq doğurur. 5 rəqəminin iyirminci xanəsindən otuz birinci xanəsinə qədər solist ilə müşayiətçinin dramatik şəkildə olan sual-cavabı 2 və 3 səsli akkordlarla başlayır. (Qeyd: fortepiano partiyasındakı sinkopalara xüsusi diqqət yetirmək lazımdır). 6 rəqəminin on, on bir və on dördüncü xanələrini göstərilən applikatura ilə ifa olunması daha əlverişli olmaqla bərabər ifa baxımından da münasib olar. 7 rəqəminin birinci, üçüncü, altıncı, yeddinci xanələrinin göstərilən applikatura ilə ifası daha əlverişli olar. 7 rəqəmində rit. (ağırlaşdırma) olunur və onuncu xanədə verilən accel. (sürəti get-gedə artıraraq) 8 rəqəmində Alleqro (tez) tempinə çatdırılır. 9 rəqəminin birinci xanəsinin də göstərilən applikatura ilə III pozisiyada ifa olunması məqsədəyğun olardı. 9 rəqəminin beşinci xanəsində verilən rit. 10 rəqəmində (fermato) edilməklə A tempo-ya keçir. 10 rəqəminin beşinci xanəsi birinci pozisiyada verilir, altıncı xanəsi isə III pozisiyada təklif olunur. 10 rəqəminin beşinci xanəsindən yeddinci xanəsinə qədər olan dim.-dan sonra gələn pp (lap sakit) ilə əsər sona çatır.

*** **Qeyd**: **Həmidvari** – (İxtisarla yazılış formasi – **H.V**) ilk dəfə əməkdar artist, novator tarzən Həmid Vəkilov tərəfindən ifa olunmuşdur. İfa olunma qaydası:-"Ağ simdə böyük çanağın üzərində sol əlin baş və orta barmağı ilə sim tutulur, şəhadət barmaq isə normal qaydaya uyğun surətdə simin üzərinə qoyulur. Daha sonra mizrab vuruşlarının yardımı ilə həyata keçirilir."*

Bax: Həmid Vəkilov "Azərbaycan tarı və onun ifaçılıq problemləri haqqında təkliflər". Metodik tövsiyyə, Bakı - 2007)

*** **Qeyd: Cırmaqlı barmaq** (ixtisarla olan yazılış forması - **c.b**). İlk dəfə əməkdar artist, novator tarzən Həmid Vəkilov tərəfindən təklif olunaraq ifa olunmuşdur. İfa olunma qaydası: -"Sol əlin barmaqlarından biri əsas səsi tərənnüm edən pərdəyə qoyulur. Növbəti barmaqlardan biri isə mizrab vəzifəsi görərək sanki, simi cirmaqlayırmış kimi simi çəkib buraxır".*

Bax: Həmid Vəkilov "Azərbaycan tarı və onun ifaçılıq problemləri haqqında təkliflər", Metodik tövsiyyə, Bakı - 2007)

*** **Qeyd: Variasiya -** əsas mövzunun, ayrı-ayrı elementlərini (ritm, harmoniya və s.) dəyişdirmək yolu ilə başqa şəklə salınması deməkdir.*

Qaraçıların rəqsi

"Aleko" operasından

S.Raxmaninov

Vivace

Tar

Vivace

Piano

f

ff

1

f

8

simile

sempre rall.

Pno.

sempre rall.

f

13

A tempo

A tempo

f

19

Tar

f

Pno.

mf

24

Tar

0 1 1

p

(2) (3)
0 1
1. 2.

rall.

Pno.

p

rall.

30

2 **A tempo**

Tar

2
(3) *meno mosso*

f

meno mosso

Pno.

mf

mf

36

2 1 1
(1) (2) (3)

(2)
1

Tar

Pno.

42
Tar
Pno.
mf
mf
48
3
p
accel.
cresc.
p
accel.
cresc.
54
Vivace
Vivace
ff
59
4
Presto
k.s
tr
p
Presto
8va
ppp

65

Tar

2. 1. 2. 1

Pno.

8va

71

tr 2

Tar

Pno.

8va

77

tr

ağ s. 1 gliss. gliss.

Tar

Pno.

8va

5

83

1 1 simile 2 1 3 (♭) 1 1 2 1 3 1 2 2

Tar

Pno.

8va

mf

87

Tar

1 1 0 (1) 3. 2.

Pno.

91

Tar

1. 3. 1. 2. 3. 1. 3. 2. 3.

Pno.

95

Tar

(0) (♭) (♭) (♭)

6

2. 3.

rit.

p

Pno.

rit.

100

Tar

k.s

simile

❋H.V

8va

3

Pno.

❋❋Həmidvari

7 **Meno mosso**

107

Tar

p

Pno.

p

114

p

scherzando

gliss.

120

rall.

Meno mosso

p

125 **8**

p

scherzando

131

Tar

gliss.

gliss.

rit.

Pno.

rit.

137

2 (1) 3

rall.

rall.

143 **9** **Meno mosso**

f

Meno mosso

mf

rit.

rit.

150 **Vivace**

2 3 (1)

(2)(3) 1.

Vivace

accel.

accel.

155

Tar

Pno.

158

Tar

Pno.

161

Tar

Pno.

164

Tar

Pno.

10

168

Tar

Pno.

ff

ff

172

11

176

simile

ff

rall.

182

12

f meno mosso

rall.

meno mosso

189

Tar

Pno.

195 **13**

Tar

Pno.

201

Tar

accel.

Pno.

accel.

207 **14**

Vivace

Tar

simile

1.

p

Vivace

Pno.

f

pp

212
15
Tar
Pno.
pp
pp
216
Tar
Pno.
p
220
Tar
Pno.
225
16
Tar
Pno.
pp
pp
8vb

230
Tar
cresc.
Pno.
cresc.
f
f

234
Tar
p cresc.
Pno.
cresc.
8va
f
f

238
Tar
Pno.

242
Tar
Pno.
sff
sff
ff
ff

Səbuhi Cəfərov

İl Pastore Svizzero

(İsveçrəli çoban)

Pietro Morlacchi
1828-1868

Introduzione

Allegretto

Piano

con grazia

Allegretto

5

Tar

Pno.

rall.

8

1

Tar

Pno.

f

9

tr

Tar

Pno.

f

11

Tar

Pno.

ff

12

Tar

A tempo

ppp

Pno.

A tempo

2

17

Andantino

Tar

p

rall.

A tempo

Andantino

Pno.

pp

rall.

A tempo

25

Tar

Pno.

coiia parle

33
Tar
Pno.
pp
p
rall.
rall.

41
3 A tempo
Tar
A tempo
Pno.

46
1. 3.
(2)
0
Tar
Pno.
con grazia

50
4 A tempo
Tar
dolce
A tempo
Pno.
dolce

56
Tar
Pno.
rall.
rall.

62
A tempo
Tar
A tempo
Pno.

68
Tar
Pno.
pp

74
5 A tempo
Tar
rall.
A tempo
Pno.
rall.
pp

80

Tar

p

Pno.

84

Tar

Pno.

85

A tempo

Tar

A tempo

rit.

Pno.

rit.

88

Tar

Pno.

❋*Qeyd.Həmidvari*

115

Tar

Pno.

pp

pp

122

Tar

Pno.

7 **Allegretto moderato**

Var.I

p

Var.I

Allegretto moderato

pp

127

Tar

Pno.

130

Tar

Pno.

134

Tar

Pno.

2 1 (0)(2)1 1 2 1 3

138

Tar

Pno.

1. 2.

143

Tar

Pno.

146

Tar

Pno.

3

149

Tar

Pno.

8va

8 **Veloce** Var.II

152

Tar

Veloce Var.II

Pno.

pp

154

Tar

simile

Pno.

156

Tar

Pno.

158
Tar
Pno.

160
Tar
Pno.

162
Tar
Pno.

164
Tar
Pno.

166

0 2. 3. (1)(1) 1 2 1 1

Tar

Pno.

Tutti

168

Tar

Allegro

Pno.

172

Tar

Pno.

rall.

176

Scherzetto
Allegretto moderato

9

Tar

Allegretto moderato

Pno.

pp

con grazio

179

(1) (1)

Tar

Pno.

181

(3)

1 1 1

1 1 1

Tar

Pno.

183

Tar

Pno.

f

186

Tar

Pno.

pp

189 Tar Pno.

191 Tar Pno. accel.

Più mosso

193 Tar assai rall. 10 Più mosso Pno. assai rall. pp

195 Tar rall. Pno.

A tempo
197
Tar
A tempo
Pno.
pp
199
Tar
Pno.
200
Tar
Pno.
p
202
Tar
Pno.

203

Tar

Pno.

204

Tar

Pno.

206

Tar

Pno.

ff

208

Tar

mf

Pno.

mf

ff

ff

Ispan rəqsi

("Həyat qısadır" operasından)

Molto ritmiko

Manuel de Falya
(1876-1945)

Tar

Molto ritmiko

Piano

6

Tar

Pno.

11

1

Tar

Pno.

Səbuhi Cəfərov

16

Tar

Pno.

p

21

(2)

2

1

f

p

26

(1)

(1)

1

pp

32

3

1

(3)

cresc.

38

Tar

Pno.

43

Tar

f

pp

Pno.

f

f

mf

48

4

1.2.(1)3

2.1.2.(1)2

Tar

p

sfz

Pno.

pp

52

Tar

sfz

Pno.

dim.

57

Tar

p

sfz

Pno.

pp

sfz

61 **5**

(1) (2) 1 2. (1) (1) 1. 3.(1)(3)

Tar

sfz *dim.* *sfz* *p*

Pno.

sfz *sfz*

66

Tar

p

cresc.

Pno.

poco marcato

70

Tar

6

3

Pno.

74

Tar

3 3

1. 1. 3. (1)(1) 1 1 1 1

p subito

f

Pno.

7

78

Tar

Pno.

pp

83

cresc.

p

88

(0)(1)

2

(1)

p

93 **8**

Tar

Pno.

98

Tar

Pno.

103 **9**

Tar

Pno.

107

Tar

Pno.

10
Pezante ma con fuoco
111
Tar
Pno.
f
p
Pezante ma con fuoco
sfz
118
Tar
Pno.
125
12
Tar
Pno.
ff
ff

131
13
Tar
dolce
Pno.
p
135
Tar
Pno.
139
14
Tar
espress.
Pno.
p
p
143
Tar
Pno.
3
3
3
3
3

146

Tar

Pno.

3 3 3 3

150

Tar

Pno.

154

Tar

sfz

(0)

Pno.

157

15

Tar

Pno.

cresc.

ff

163

Tar

Pno.

166

16

Tar

Pno.

8va

5

mf *p* *pp*

169

Tar

Pno.

p

173

Tar

Pno.

3

177
17
Tar
Pno.
p
181
Tar
Pno.
185
Tar
Pno.
189
Tar
Pno.

193
18
(2) 1
(1) (2) 1 2
Tar
cresc.
5
Pno.
197
1 2 1
3
1
5
3
sfz
200
3
2 (3)
(2) (2)
5
5
5
sfz
ff sfz
più cresc
203
3
3
sfz
sfz

19

207

Tar

Pno.

3

3

f

211

Tar

Pno.

p

215

Tar

2. 1. 2. 1 3.

(1) (1) 1 1 1

Pno.

20

219

Tar

poco piu vivo

mp

Pno.

poco piu vivo

mp

223

Tar

f *mf*

Pno.

f

227

Tar

sf *sempre piu crecs.*

Pno.

sf *f*

231

Tar

sfz *sfz* *sfz* *ff*

Pno.

sf *sf* *sf* *ff*

Səbuhi Cəfərov

Gənclik valsı

V.Dmitrev
(1923-1979)

Allegro

Tar

Allegro *f*

Piano

6

Tar

Pno.

11

Tar

Pno.

16

Tar

Pno.

Tar

Pno.

2

Tar

Pno.

40

Tar

Pno.

45

3

Tar

Pno.

51

Tar

Pno.

57

Tar

Pno.

62

Tar

Pno.

67

4

p

cresc.

72

dim.

76

mf

81

Tar

Pno.

86

Tar

Pno.

5

91

Tar

Pno.

96

Tar

Pno.

101
Tar
Pno.
106
6
111
117

123

Tar

Pno.

129

7

1 2 1 1 2 1 (2) (0) 2

mf

mf

135

1 1 1 (1) (2) 3 (2) 1 (2) 0 0 (1) 2

140

0 (2) 1 (2) 1 2 1 (2)(1) (3) (1)

cresc.

145

Tar

Pno.

Coda

3.

Coda

150

Tar

Pno.

153

Tar

Pno.

Introduksiya və tarantella

P.Sarasate
(1844-1908)

Moderato

Tar

Moderato

Piano

p *mf*

5

Tar

Pno.

p

9

Tar

Pno.

cresc.

12

(2) 1 1 (2) 1

Tar

Pno.

dim.

Səbuhi Cəfərov

16

1

(0) 0 1 2 1

Tar

mf

Pno.

20

1 (2) (1)

(0) 3

Tar

p

Pno.

24

(3) (1) 0

(1) 3

1

2

Tar

cresc.

Pno.

28

1

Tar

dim.

Pno.

32

8va

2

Tar

Pno.

p

37

Tar

Pno.

p

41

Tar

Pno.

43

Tar

Pno.

f *rall.*

TARANTELLA

71
Tar
Pno.
f
p
78
5
mf
p
84
(1)
1
p
f
90
(1)
1 1
1 (3) (1)

96

Tar

p

Pno.

101

Tar

p *p*

Pno.

f *p*

107

Tar

6

f

Pno.

f

113

Tar

ff

Pno.

119

Tar

ff

Pno.

p

p

125

Tar

(1) 3.

f

Pno.

132

Tar

p

p

4 (1)

ff

Pno.

f

140

(3) 1.

Tar

7

Pno.

p

147

Tar

Pno.

154

Tar

Pno.

161

(3)

Tar

(3)

Pno.

167

Tar

8

Pno.

172
Tar
(2)
(1)
Pno.

179
Tar
(1)
1 3
1 2
(1)
p
Pno.

186
Tar
9
(1)
2
(3) 1 (3)
f
Pno.

192
Tar
2 1 (3)
Pno.

199

2
(3) 1 (3) 1
2
(1)(3)(1) 2.

Tar

Pno.

rall.

207

10 **A tempo**

Tar

molto rall.

f **A tempo**

Pno.

3

212

Tar

Pno.

3

217

Tar

dim.

Pno.

3

dim.

223 1. Tar Pno. 1. 3. *p*

228 3. (0) 11 1.(3) 2 *cresc.* *cresc.* *f* *f*

234

240 *dim.* *dim.*

246

Tar

Pno.

252

12

Piu presto

Piu presto

258

264

270

Tar

Pno.

275

3 2 1 (2) (1) 1.

281

cresc.

f

1. 2

287

1. 2

13

A tempo

rit.

f

A tempo

1

1

0

(1)

p

rit.

293
Tar
Pno.

299
14

305

311

317

Tar

Pno.

323

15

Tar

f

Pno.

330

Tar

(2)(1) 2.

3 1 (2)

p

Pno.

p

336

Tar

(2) (1)1.

3 1 (2)

0

cresc.

Pno.

cresc.

342 **16**

Tar

1 1 1 1

3 3 3 3 3 3 3 3 3 3 3 3

Pno.

348

Tar

3 3 3 3 3 3 3 3 3 3

ff

f

Pno.

353

Tar

3 3

gliss.

Pno.

Səbuhi Cəfərov

Zapateado

P.Sarasate
(1844-1908)

Allegro

Tar

Allegro

Piano

f

mp

cresc.

1

gliss.

p

rit.

rit.

8va

(8)

rit.

A tempo

A tempo

2 1 2

1 (2) 1 (3)

(0) 2.

ff

ff

gliss.

p

p

❋ (Mordent) cırmaq kimi çalınmalıdır

Səbuhi Cəfərov

ff
ff
2
(1) (1)
f
1 1
(1)
3
1
1
p
1
1
1
1
1
2 2
3

ff

ff

p

p

p

p

p

ff

8vb

sfz p

3

f

3 1

(3) (1) 0 (3) (3)

ff

0

p

p

4

ff

ff

❊ C.b

❊ C.b (cırmaqlı barmaq) sim sol əldə barmaqla mirabsıbsız çalinir

❋C.b
(3) (0) (3)
mf
mf
pp
ppp
5
k.s.1.
ff
p
p
1.
1.
1.

ağ s.

k.s.

6

ağs.

(1)
2.
rit.
A tempo
A tempo
rit.

1 1 2 1.

A tempo 7
2 3 (3)
gliss.
rit.
A tempo
rit.

1. (3)
ff
(2) (1) 1. (2)
ff

(0)

(1) 1 1 1

(1) 2 1 (1) 1

3 (1)

(0) 1 1 1 1

0

p

1.

1. (3)

3

rit.

rit.

8

a tempo

a tempo

1.

(0)
2.

ff

ff

p

gliss.

8va

8va

A tempo

rit.

A tempo

rit.

ff

ff

9

p

ff

ff

(1)

1 1

f

10

1

1

1

p

2. 3.

ff

ff

p

ff

8vb

ff

Şa Ştil

(Yəhudi mövzuları əsasında)

A.Bızov
(1953)

Moderato ad libitium

Pno

Ped. ❋ Ped. ❋

4 Pno.

6 Pno.

8 Pno.

10 Tar

1 **Andante**

p

Andante

Pno.

mp

14

Tar

Pno.

18

Tar

Pno.

2

22

Tar

Pno.

26

1

Tar

Pno.

29

Tar

Pno.

32

3

(0)

(0)

3
(1)

Tar

Pno.

36

(0)

(0)

Tar

Pno.

40

1. 1. 2. 3.

2
(1)
3.

Tar

p

p

Pno.

4

45

❋❋

2 1 2

Tar

Pno.

48

Tar

poco accel.

Pno.

poco accel.

51

Tar

Pno.

54

Tar

Pno.

❋❋ Forşlağı cırmaq kimi çalmalı

56

Tar

Pno.

59

5

Allegro

Tar

Allegro

Pno.

mf

63

Tar

mf

Pno.

69

Tar

Pno.

74

Tar

Pno.

79

Tar

Pno.

f

p

2
(1)
3.

85

Tar

p

cresc.

Pno.

p

cresc.

91

Tar

Pno.

6

95
Tar
(♭)
(♭)
(♮)(♭)
Pno.

99
Tar
Pno.

104
Tar
(0) 2.
1. 1.
Pno.

108
Tar
1. 1. 3. (1)
Pno.
gliss.
sub.p

112
0 2 1 2 2 1 2 3 2 1 2 1
Tar
Pno.

116
1 1 1 2
Tar
Pno.

120
1 2
7
2 1. 2 1.
Tar
rit.
ff *dolce*
Pno.
rit.
f *dolce*

126
2 1. 2 1.
2 1. 2 1.
Tar
Pno.

131

Tar

Pno.

mf *accel.*

mf *accel.*

137

Tar

Pno.

8

Allegro

mf

Allegro

mf

143

Tar

Pno.

147

Tar

Pno.

152

Tar

Pno.

157 **9**

Tar

p

p

Pno.

10

162

Tar

A tempo

rit.

A tempo

rit.

Pno.

f

168

Tar

pp

Pno.

pp

Mündəricat

İthaf *3*
Bəstəkar və əsərlər haqqında ümumi məlumat *4*
S.Raxmaninov
“Aleko” operasından **”Qaraçıların rəqsi”** *13*
P.Morlacchi
“İl Pastore Svizzero” *25*
Manuel de Falya
“İspan rəqsi” *40*
V.Dmitriyev
“Gənclik rəqsi” *55*
P.Sarasate
“İntroduksiya və tarantella” **63**
P.Sarasate
“Zapateado” *79*
A.Bızov
“Şa ştil” *94*

“XARİCİ ÖLKƏ BƏSTƏKARLARININ ƏSƏRLƏRİ”

Tar ilə fortepiano üçün işləyəni və köçürəni

Səbuhi Cəfərov

Kompüter tərtibatçısı:
Heydər Əlioğlu və Məhəmməd Cəfərov

Dizayn: ***Nuran Cəfərov***
Tiraj:200, format: 60x84 1/8, həcmi:13

“Ziya”NPM
Direktor: ***Sevda Mikayılqızı***
Tel.: 050 315 15 22
ziyamika@mail.ru

Səbuhi Aslan oğlu Cəfərov 1968-ci ildə Quba şəhərində ziyalı ailəsində anadan olmuşdur. 1993-cü ildən Azərbaycan Televiziya və Radio verilişləri Qapalı Səhmdar Cəmiyyətinin S.Rüstəmov adına xalq çalğı alətləri orkestrində konsertmeyster-solist vəzifəsində fəaliyyət göstərir. Bakı Musiqi Akademiyasını (1990-1995) fərqlənmə diplomu ilə bitirən Səbuhi Cəfərov, həmin ildən adı çəkilən təhsil ocağında pedaqoji fəaliyyətə başlamışdır. 2002-ci ildə baş müəllim, 2011-ci ildə Azərbaycan Respublikası Prezidenti Yanında Ali Attestasiya Komissiyasının qərarı ilə dosent elmi dərəcəsi alan Səbuhi Cəfərov hal-hazırda Azərbaycan Milli Konservatoriyasında dosent vəzifəsində çalışır.

Elmi və dövrü mətbuatdakı fəaliyyətinə görə Azərbaycan Kütləvi İnformasiya Vasitələri İşçilərinin Həmkarlar İttifaqı (AzərKİVİHİ) Rəyasət İttifaqının qərarı ilə "Qızıl qələm" media mükafatı ilə, Azərbaycan Dövlət İdarələri və İctimai Xidmət İşçiləri Həmkarlar İttifaqı Respublika Komitəsinin qərarı ilə 2017-ci ildə Mədəniyyət və pedoqoji sahədə, həmçinin ifaçılıq fəaliyyətindəki əldə etdiyi uğurlarına görə "Fəxri Fərman"la, 13 iyul 2017-ci ildə Azərbaycan Respublikası hərbi vətənpərvərliyin təbliğində və "Hərbi Vətənpərvərlik və Mütəxəssis Hazırlığı Mərkəzi" MMC-nin yaradılmasının 5 illik yubiley tədbirində fəal iştirakına görə "Fəxri Fərman"la təltif edilmişdir.

İfaçılıq fəaliyyəti: 1993, 1994, 1995-ci illərdə Bakı Musiqi Akademiyasının zalında, 2017-ci ildə Kamera və Orqan Musiqi zalında əməkdar kollektiv S.Rüstəmov adına xalq çalğı alətləri orkestrının müşayiəti ilə solo konsertlər vermişdir. Çoxlu sayda Azərbaycan və xarici ölkə bəstəkarlarının əsərlərini, konsertlərini, muğamlarımızı, eləcə də bir sıra rəqslərimizi (xalq artisti, professor Şəfiqə Eyvazova ilə birlikdə), həmçinin rəhbəri olduğu "Səhər" instrumental ansamblının ifasında Azərbaycan bəstəkarlarının musiqilərini lentə yazdırmışdır. Tar və kanon not ifaçılığı tarixində ilk dəfə olaraq, F.Əmirovun "1001 gecə" baletinin mövzuları əsasında "1001 gecəni düşünərkən" (1994) adlı əsərini, T.Quliyevin "Sevinc" mahnısını (1995), H.Rzayevin "Çahargah rapsodiyası"nı (1997) tar, kanon və fortepiano triosu, eləcə də xalq çalğı alətləri orkestri üçün işləyərək, S.Rüstəmov adına xalq çalğı alətləri orkestrinin müşayiəti ilə Tele-Radionun fondu üçün lentə yazdırmışdır. Xalq artisti R.Mirişlinin "Yandım elə yandım" və əməkdar müəllim, bəstəkar A.Yusifovanın "Alov fantaziyası" Səbuhi Cəfərovun ifasında (xalq artisti Ülviyyə Hacıbəyovanın fortepianoda müşayiətilə) "Azərbaycan bəstəkarlarının antologiyası" adlı albom-diskinə daxil edilmişdir.

Elmi işləri: "Azərbaycan bəstəkarlarının əsərləri" (2005),"Azərbaycan bəstəkarlarının ansambl üçün işlənmiş əsərləri" (2005), "Azərbaycan və xarici ölkə bəstəkarlarının ansambl üçün işlənmiş əsərləri" (2009), "Azərbaycan və xarici ölkə bəstəkarlarının əsərləri" (2012), "Qamma və arpeciolar" mürəkkəb variantda (2012) adlı dərs vəsaitlərinin, elmi məqalələrin, metodik tövsiyyələrin, proqramların müəllifidir. Hələ tələbəsi olduğu illərdə (1990-95) xalq artisti, professor Vamiq Məmmədəliyevin ifasından bir sıra muğam rənglərini nota köçürmüşdür.